

In memoriam Živko T. Avramovski



Živko T. Avramovski (1926-2020)

Dana 9. studenog 2020. u devedeset i četvrtoj godini preminuo je makedonsko-srbijanski povjesničar Živko T. Avramovski. Rođen je 23. listopada 1926. u Neproštenu kod Tetova, od oca Tome i majke Borke Bojovski. Školovao se u Skoplju, Vršcu, Beogradu i Zagrebu. Diplomirao je na Filozofskom fakultetu u Beogradu, a 1965. doktorirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu s temom *Politika velikih sila na Balkanu od italijanske agresije na Etiopiju (oktobar 1935) do jugoslovensko-italijanskog pakta (25. 3. 1937)*. Godine 1952. nastanjuje se u Vršcu gdje radi kao profesor povijesti do 1959, kad dobiva stipendiju za znanstveno usavršavanje na Odeljenju za istorijske nauke Instituta društvenih nauka u Beogradu. Poslije doktorata izabran je u zvanje znanstvenog suradnika te se od 1966. do 1969. nalazi na dužnosti upravnika spomenutog Odeljenja koje se 1969. izdvaja kao Institut za savremenu istoriju, gdje Avramovski stiče zvanja višega znanstvenog suradnika te znanstvenog savjetnika. U to vrijeme bio je rukovoditelj projekta „Međunarodni položaj i spoljna politika Jugoslavije“, a vodio je i projekte „Istorija Bora i okoline“, „Istorija Kosovske Mitrovice i okoline“ te „Jugoslovensko-bugarski odnosi od 1865. do 1970.“ Od 1968. do 1983. kao honorarni profesor drži kolegij „Opšta istorija novog veka“ na Filozofskom fakultetu u Prištini.

Godine 1961. kao stipendist UNESCO-a dobiva priliku raditi i istraživati u Arhivu Ministarstva vanjskih poslova u Bonnu, a kasnije svoje radove temelji na istraživanjima u arhivima i institutima u Koblenzu, Freiburgu, Londonu, Beču, Pragu, Bratislavi, Potsdamu, Strasbourgu, Bukureštu, Sofiji, Moskvi i drugdje. Sudjelovao je na mnogim simpozijima i kongresima povjesničara. Bio je član Jugoslovenskoga nacionalnog komiteta za balkanološke studije, član Jugoslovensko-čehoslovačke povijesne komisije, Komisije za proučavanje povijesti međunarodnih odnosa u Milanu te potpredsjednik Predsedništva Saveza istoričara Jugoslavije. Od 1969. bio je glavni urednik zbornika radova *Istorija XX veka*, a pokrenuo je i časopisa „Istorija 20. veka“ u čijoj je redakciji radio do umirovljenja. Uredio je zapažene zbornike radova *Jugoslovensko-bugarski odnosi u dvadesetom veku* (sv. I i II, Beograd, 1980-1982), te zbornik dokumenata *Jugoslovensko-bugarski odnosi u XX veku*. (sv. I i II, Beograd 1982), značajan zbog tadašnjih neskrivenih bugarskih pretenzija na Makedoniju.

Avramovski je ostavio obiman opus s više znanstvenih monografija, studija, zbornika dokumenata i preko stotinu znanstvenih i stručnih radova. Bio je izniman poznavatelj posebice povijesti jugoistočne Europe u prvoj polovici 20. stoljeća. Ovom prigodom izdvajamo samo značajnija njegova djela: *Balkanske zemlje i velike sile 1935-1937. Od italijanske agresije na Etiopiju do jugoslovensko-italijanskog pakta* (Beograd, 1968), *Treći Rajh i Borski rudnik* (Bor, 1975), *Ratni*

ciljevi Bugarske i Centralne sile 1914-1918. (Beograd, 1985), *Balkanska antanta 1934-1940.* (Beograd, 1986). Međunarodno značajne studije i radove objavljivao je i u stranim i u hrvatskim znanstvenim časopisima: „Sukob interesa Velike Britanije i Nemačke na Balkanu uoči drugog svetskog rata“ (*Istorija XX veka*, II, 1961), „Italijanska ekonomska penetracija u Albaniju 1925 do 1939. godine“ (*Istorija XX veka*, V, 1963), „Pitanje Sovjetsko-rumunskog pakta, pad Tituleskua i posledice za Rumunsku spoljopolitičku orijentaciju“ (*Istorija XX veka*, VII, 1965), „Nastojanja Nemačke da odvoji Jugoslaviju od Čehoslovačke i Rumunije putem zbliženja s Mađarskom: 1935-1936“ (*Československo a Juhoslávia. Z dejín československo-juhoslovanských vzťahov*, Bratislava, 1968), „Attempt to form a Neutral Bloc in the Balkans: september-December 1939“ („*Studia Balcanica*“, br. 4, 1971), „Finansiranje Radoslavova i njegove stranke od strane Njemačke za vreme prvog svetskog rata od strane Nemačke“ (*Istorija XX veka*, XII, 1972), „Treći Rajh i ‘Velika Albanija’ posle kapitulacije Italije: 1943-1944“, (*Radovi Zavoda za hrvatsku povijest FF Sveučilišta u Zagrebu*, Vol. VII, br. 1, 1976), „Bugarske pretenzije za aneksiju delova Kosova u Prvom svetskom ratu: 1915-1916“ (*Jugoslovensko-bugarski odnosi u XX veku*, svezak II, Beograd, 1982), „Stav britanske diplomatije prema sklapanju Balkanskog sporazuma: 1933-1934“ (*Radovi Zavoda za hrvatsku povijest FF Sveučilišta u Zagrebu*, Vol. XVI, br. 1, 1983), „Stav Jugoslavije i Velike Britanije prema projektu pakta o uzajamnoj pomoći između Francuske i Male antante: 1936-1937“, (*Zbornik radova sa naučnog skupa o jugoslovensko-francuskim odnosima*, Beograd, 1990), „Yugoslav-Bulgarian perpetual friendship Pact of 24 January 1937.“ („*Canadian Slavonic Papers*“, 2015).

Mnogima koji se u Hrvatskoj bavimo poviješću, knjige Avramovskoga vrijedan su izvor dokumenata. Za povijest hrvatskoga naroda u prvoj polovici 20. stoljeća posebno je značajno njegovo djelo objavljeno u tri sveska *Britanci o Kraljevini Jugoslaviji: godišnji izveštaji Britanskog poslanstva u Beogradu* (sv. 1, 1921-1930, sv. 2, 1931-1938. sv. 3. 1939-1941). Neizostavna je i njegova zbirka dokumenata sabranih pod naslovom *Nemci o Kraljevini Jugoslaviji* (Beograd, 2020). Upravo uz ovu knjigu, posljednju koju je Avramovski objavio, veže me sjećanje na ne tako davni razgovor o Živku Avramovskom.

U veljači 2020. sabirući materijale za svoj tadašnji rad, zatekao sam se u uredu Milana Terzića, direktora Arhiva Jugoslavije. Tom zgodom Terzić mi je spomenuo da će Arhiv Jugoslavije uskoro tiskati novu zbirku dokumenata Živka Avramovskog *Nemci o Kraljevini Jugoslaviji: izveštaji nemačkih diplomatskih predstavnika 1920-1941*. Iznenadio sam se jer nisam znao da je Avramovski još znanstveno aktivan. Nažalost nisam imao priliku upoznati Avramovskog i s njim porazgovarati jer je već bio u zaista poznim godinama. Pamtim što mi je tada o njemu rekao Terzić: „...slušao sam o njemu kao o stručnom i čestitom kolegi.

Sedeo je i radio". Početkom prosinca 2020. primio sam od Terzića zbirku Avramovskog *Nemci o Kraljevini Jugoslaviji* uz bilješku: "Knjiga je izašla za njegov rođendan. Nekoliko dana nakon toga je umro." I mi koji nismo osobno poznavali Živka Avramovskog pamtit ćemo ga kao uzornog kolegu čija je stručnost i čast, i kroz njegove retke i između njih, do nas neizostavno dopirala.

Željko Karaula

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

RADOVI

52

BROJ 2

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

 **FF press**

ZAGREB 2020.

RADOVI ZAVODA ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Knjiga 52, broj 2

Izdavač / Publisher

Zavod za hrvatsku povijest
Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
FF-press

Za izdavača / For Publisher

Miljenko Šimpraga

Glavna urednica / Editor-in-Chief

Inga Vilogorac Brčić

Izvršna urednica / Executive Editor

Kornelija Jurin Starčević

Uredništvo / Editorial Board

Jasmina Osterman (stara povijest/ancient history), Trpimir Vedriš (srednji vijek/medieval history), Hrvoje Petrić (rani novi vijek/early modern history), Željko Holjevac (moderna povijest/modern history), Tvrtko Jakovina (suvremena povijest/contemporary history), Silvija Pisk (mikrohistorija i zavičajna povijest/microhistory and local history),
Zrinka Blažević (teorija i metodologija povijesti/theory and methodology of history)

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Council

Denis Alimov (Sankt Peterburg), Živko Andrijašević (Nikšić), Csaba Békés (Budapest), Rajko Bratož (Ljubljana), Svetlozar Eldarov (Sofija), Toni Filiposki (Skopje), Aleksandar Fotić (Beograd), Vladan Gavrilović (Novi Sad), Alojz Ivanišević (Wien), Egidio Ivetić (Padova), Husnija Kamberović (Sarajevo), Karl Kaser (Graz), Irina Ognyanova (Sofija), Géza Pálffy (Budapest), Ioan-Aurel Pop (Cluj), Nade Proeva (Skopje), Alexios Savvides (Kalamata), Vlada Stanković (Beograd), Ludwig Steindorff (Kiel), Peter Štih (Ljubljana)

Izvršni urednik za tuzemnu i inozemnu razmjenu /

Executive Editor for Publications Exchange

Martin Previšić

Tajnik uredništva / Editorial Board Assistant

Dejan Zadro

Adresa uredništva/Editorial Board address

Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet Zagreb,
Ivana Lučića 3, HR-10 000, Zagreb
Tel. ++385 (0)1 6120191

Časopis izlazi jedanput godišnje / The Journal is published once a year

Časopis je u digitalnom obliku dostupan na / The Journal in digital form is accessible at
Portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske „Hrčak“
<http://hrck.srce.hr/radovi-zhp>

Financijska potpora za tisak časopisa / The Journal is published with the support by
Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske

Časopis je indeksiran u sljedećim bazama / The Journal is indexed in the following databases:
Directory of Open Access Journals, EBSCO, SCOPUS, ERIH PLUS, Emerging Sources Citation
Index - Web of Science

Naslovna stranica / Title page by

Marko Maraković

Grafičko oblikovanje i računalni slog / Graphic design and layout

Marko Maraković

Lektura / Language editors

Samanta Paronić (hrvatski / Croatian)

Edward Bosnar (engleski / English)

Tisak / Printed by

Tiskara Zelina d.d.

Naklada / Issued

200 primjeraka / 200 copies

Ilustracija na naslovnici

Muza Klio (Alexander S. Murray, *Manual of Mythology*, London 1898)

*Časopis je u digitalnom obliku dostupan na Portalu znanstvenih časopisa
Republike Hrvatske „Hrčak“ <http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>*

*The Journal is accessible in digital form at the Hrcak - Portal of scientific
journals of Croatia <http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>*